

Röst 2: »Vad skall du där att göra?«

Röst 1: »För att visa att vi kan. För att det är möjligt.«

Röst 2: »Är det omöjligt att låta bli?«

Röst 1: »Jag tror det.«

Röst 2: »Och jag? Och barnen?«

Röst 1: »Ni finns på jorden. Ni finns kvar.«

* * *

Röst 2: »Beskriv rymden, med ett ord.«

Röst 1: »En transithall. En transithall utan väggar, golv eller tak.«

Röst 2: »Och jorden?«

FELICE ROVA

»Where do you come from?«
Om Paula Urbano

»Är det möjligt, eller rentav sannolikt, att konstnären Paula Urbano, vars föräldrar kom till Sverige från Chile på sjuttio-talet, kan finna sitt ursprung i det geografiska område som kallas Sverige?«

En dimension av spåret eller spårandet som tangerar en samtida migrationstematik, kan formuleras som sökandet efter härkomst, eller rätten till kulturell

identitet. I konstnären Paula Urbanos forskningsprojekt Collect the (un)connected and (re)connect the uncollected presenteras en arkeologisk hypotes att Urbanos kulturella identitet som svensk beror och kan bevisas av att hennes förfäder lämnat arkeologiska spår, att de redan på Bronsåldern befunnit sig i Skandinavien.

Foto Paula Urbano

Bitar av bronssvärd upphittade i Grava socken, Värmland. Fanns bland 19 övriga föremål daterade till bronsålderns period IV-V.

I videoessän utgör DNA-testet den vetenskapliga metod som urskiljer det skandinaviska spåret på molekylär cellnivå. Genom att sedan lokalisera det till arkeologiska artefakter, bronsföremål funna i Hjärpetanberget i Värmland, och referera till aktuell arkeologisk

forskning, skapar konstverket en hypotetisk alternativ härkomstberättelse. Konstverket kan således betraktas som ett undersökande av narrativ för kulturella identiteter, var spåret eller spårandet får en särskild performativ status.

Stillbild ur skiss till videoessä »Collect the (un)connected & (re)connect the uncollected«.

Oceanen bryts upp till arkipelag
dunkla klippstränder
skålvande granit
ett sorl stiger från havet

mineraliska avlagringar bildar mönster på mjuka
rundhällar
växter och djur sorlar och skriker
saltvattenbesjungna

Plattekonik är en teori som beskriver hur jordens kontinenter rör sig i förhållande till varandra. Kontinentaldrift. Att driva med en kontinent; rörelse är ett tillstånd att vila i.

Enligt teorin består jordkroppen av två yttre lager: litosfären, av grekiskans *líthos*; sten och *sphaíra*; sfär, som utgör det tunna yttersta lagret och närmast innanför; astenosfären, av grekiskans *aesthenos* »utan styrka«, som utsatt för hetta och tryck bildar en plastisk materia.

Astenosfärens flytande egenskaper låter de tektoniska plattorna förflytta sig och omformas; att långsamt röra sig längs med konvektionsströmmar; litosfärens tillstånd är således drivandet. Kanske är det här som jordkroppen brister ut, inte i ordet men i handlingen av uttalande.

Plattornas rörelse och gränsrelationer ger upphov till komplexa uttryck vid jordytan. Geologiska skärningspunkter karakteriserade som omvandlingsgränser, konvergerande gränser och divergerande gränser. Vid divergerande plattgränser skiljs litosfärplattorna åt, magma väller fram och bildar ny berggrund. De glidande gränserna kan också skapa kedjor av vulkanöar, bergskedjor och djuphavsgravar.

I skissen till det pågående projektet *Collect the (un) connected & (re)connect the uncollected*, vars arbetsnamn är *Where do you come from (WDYCF)*, låter Paula Urbano den arkeologiska utgrävningen träda fram mot ljudet av gnisslande åror och Klarälvens stilla skvalpande när båten förs framåt av de metodiska årt-

gen. Här i berget har fynd av artefakter gjorts, berättar Urbano, föremål från bronsåldern som sedan visas i bild intill blockfärgade mätinstrument. Liksom artefakten mäts och systematiseras låter Urbano sin tysta kropp utgöra det friställda föremålet från vilket blyisoptoanalysen utvinnet fakta; en symbolisk bevisföring som efterlämnar en bisats av det logiska språkets ändlighet. Vad i mig saknar? Vad i mig kan ha en territoriell tillhörighet?

I boken *Tusen platåer* skriver filosoferna Gilles Deleuze och Felix Guattari om rörelse som ett tema för tänkande och blivande. De menar att rörelsen står i ett essentiellt förhållande till det omärkbara. En skulle kunna tänka sig att det är i den fasta formen, det territoriella, som människor gärna faller in i ett producerande av föreställningar om världen och om varandra medan zoner av omärkbara rörelser och glidanden – inom till exempel identitet, materialitet och temporalitet – svårligen låter sig urskiljas eller omfattas av på förhand givna former.

Urbanos verk konfronterar en sådan territoriell förståelse av kropp och arv där det territoriella markerar en föreställning om härkomst som form, som odifferentierad och statisk. Genom att ikläda sig rollen av naturvetare utmanar Urbano blicken inifrån dess egen logik; det territoriella delas upp i mikrokroppar; i DNA-fragment, hemmahörandet skildras kartografiskt och följer vägar längs vattendrag och forna landmärken. I berget döljs beviset. Klarälvens skvalpande dröjer sig kvar; årtagens skärande gnissel utgör den ljudande rytmik som tanken skaver mot. Kanske är det nu som det åskådande jaget blir medvetet om sig självt; i blicken som riktas mot berget upplever jag hur stämningar av vetenskap och folksägen smälter samman – likt chimärer bleknar de och lämnar mig kvar med det olustiga landskapet.

En skulle kunna tänka sig att roddbåten internaliserar såväl verkets narrativ som åskådarens blick. Båtens krängande på vattnet blir det rörliga tillstånd att försänkas i och att förnimma genom. Vattnet binder sam-

man element av rörelse, historiska färdvägar och tider, men kan även länkas till ett arkipelagiskt tänkande utifrån filosofen Édouard Glissants tankevärld. Genom Glissant kan vi förstå det arkipelagiska som en struktur av förgreningar: av olikheter och riktningar eller som det oöverblickbara myllret av öar som bryter upp kontinenternas likriktning: »Arkipelagerna är dock kontinenternas själva inledning eller förlängning, genom att låta sin stenbemängda dy ljuda världen över och sina icketyranniska idéer gnistra i vattnet.«

Det arkipelagiska tänkandet kan liknas vid geologins rörelsemönster, vid icke-mekaniserade tankeförbindelser där tanken liksom jorden skälver och vibrerar, delar och glider, möter och passerar.

Urbanos Collect the (un)connected & (re)connect the uncollected åskådliggör hur narrativ kan återerövas som politisk handling genom att visa på möjligheten att skapa en egen berättelse om härkomst och tillhörighet. Det politiska aktiveras i den dissensus som Urbanos handlande utgör; att avvisa den på förhand tilldelade positionen som frågan »Var kommer du ifrån, egentligen?» konnoterar.

Urbanos performativa akt, att agera i rollen av en arkeolog som frilägger strata, visar att i närläsningen av det biologiska narrativet framstår ursprung som fragmentariskt – DNA:t är diversifierat. I filmen ifrågasätter och synliggör Urbano idéen om ursprung som sådan, hur det mänskliga, dislokaliserat i proteinkedjor, förlorar människan på vägen.

– Så vad handlar ursprungsstanken om? I föreställningen om kroppens minne av ett geografiskt landskap uppkommer en resonans av fiktion eller dröm. »Blicken mot berget« skulle kunna få utgöra den skärningspunkt eller scen som visar begäret efter härkomst, med andra ord: en längtan om tillblivelse som tycks projicerad på jorden. Genom blicken medvetandegörs hur föreställningar om identitet och arv fungerar som rörliga konstruktioner som står i nära relation till samtids berättelser och myter.

LITTERATURLISTA

Édouard Glissant, *Relationens filosofi. Omfångets poesi*, översättning av Christina Kullberg samt Johan Sehlberg, Göteborg, Glänta, 2012.

Gilles Deleuze, Felix Guattari, *Tusen platåer, Kapitalism och schizofreni*, översättning Gunnar Holmbäck & Sven-Olov Wallenstein, Hägersten, Tankekraft Förlag, 2015.